

LIETUVOS RESPUBLIKOS ENERGETIKOS MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, Gedimino pr. 38, 01104 Vilnius,
Tel. (8 5) 203 4696, faks. (8 5) 203 4692, el. p. info@enmin.lt, enmin.lrv.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 302308327

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

2023-

Nr.

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMŲ PROJEKTŲ PAKARTOTINIS TEIKIMAS

Lietuvos Respublikos energetikos ministerija, atsižvelgdama į 2023 m. sausio 31 d. vykusiuose tarpinstituciniame pasitarime ir susitikime su Vyriausybės kanclere, kuriame dalyvavo Vyriausybės kanceliarijos, Energetikos ministerijos, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos atstovai, ir kuriuose buvo svarstomas Vyriausybės nutarimas „Dėl Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 13 straipsnio 10 dalyje nurodytų saulės šviesos energijos elektrinių plėtros“ (TAP-23-86) (23-809(2)), keltus klausimus bei pasiektus susitarimus bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2023 m. sausio 31 d. išvadoje Nr. NV-213 pateiktas pastabas, patikslino ir teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Elektros tinklų pralaidumų paskirstymo proporcijų atsinaujinančius energijos išteklius naudojančioms elektrinėms sausumos teritorijoje nustatymo“ projektą (toliau – Nutarimo projektas 1) ir Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 13 straipsnio 10 dalyje nurodytų saulės šviesos energijos elektrinių plėtros“ projektą (toliau – Nutarimo projektas 2, abu kartu – Nutarimų projektai).

Nutarimų projektai parengti atsižvelgiant į elektros sistemos operatoriaus LITGRID AB (toliau – operatorius) pateiktą informaciją, grindžiamą operatoriaus dešimties metų Lietuvos EES 400–110 kV tinklų plėtros planu, 2022 metais atlikta studija „Inovatyvių priemonių taikymo integruojant atsinaujinančius energijos išteklius naudojančias elektrines tyrimas ir optimalių sprendinių nustatymo metodika“ ir operatoriaus pateiktomis prognozėmis, kurie pagrindžia technines saulės šviesos energijos ir vėjo elektrinių plėtros galimybes.

Nutarimo projekto 1 tikslas – įgyvendinti Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 2, 6, 9, 16, 17, 20, 21¹, 22, 22², 23, 31, 39, 41, 41¹, 48², 48³, 48⁴, 49, 58, 59, 67, 71¹, 72, 74 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 20¹, 73² straipsniais įstatymo nuostatas, numatančias pareigą Vyriausybei nustatyti pralaidumų paskirstymo proporcijas įstatyme nustatytiems prioritetams ir pralaidumų dalį, skirtą paskirstyti aukciono būdu.

Nutarimo projekto 2 tikslas – įgyvendinti Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo Nr. XI-1375 2, 3, 5, 6, 11, 13, 14, 20¹, 20², 22, 30, 32, 48, 49, 51 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 13¹, 20³ straipsniais įstatymo nuostatas, numatančias galimybę Vyriausybei spręsti dėl tolesnės saulės šviesos energijos elektrinių plėtros, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. spalio 19 d. nutarimo Nr. 1217 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymą“ 1.19 punktu įgaliotos Energetikos ministerijos atliktą technologinį ir ekonominį saulės šviesos energijos elektrinių plėtros vertinimą.

Nutarimo projekte 1 siūloma įtvirtinti elektros energetikos sistemos galimybes, iki 2030 metų prie elektros tinklų prijungti 4,4 GW leistinos generuoti galios saulės šviesos energijos ir 3,6 GW leistinos generuoti galios vėjo elektrines, netaikant Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos (toliau – Taryba) tvirtinamuose tinklų operatorių parengtuose pasinaudojimo elektros tinklais tvarkos aprašuose nustatytų elektros energijos gamybos įrenginių prijungimo prie elektros

tinklų pajėgumų arba eksploatavimo apribojimų. Leistinos generuoti galios dydžiai nustatyti atsižvelgiant į tarp sisteminių jungčių galimybes eksportuoti ir vartojimo poreikį Lietuvos teritorijoje. Atsižvelgiant į operatoriaus pateiktą informaciją ir į pateiktą pagrindimą, viršijus nustatytus dydžius, papildomos saulės šviesos energijos elektrinės ir vėjo elektrinės gali būti prijungiamos tik su prijungimo pajėgumų arba eksploatavimo apribojimais, kurie, vadovaujantis Elektros energetikos įstatymo 31 straipsnio 2¹ dalimi ir 39 straipsnio 2¹ dalimi, privalo būti nustatyti Pasinaudojimo elektros tinklais tvarkos aprašuose. Taikant minėtus apribojimus, galima prijungti tiek galios, kiek pageidauja rinkos dalyviai, kuriems minėti apribojimai yra priimtini. Dydžių reglamentavimas Nutarimo projekte 1 kartu su tinklų operatorių skelbiamu prijungimo prie elektros tinklų galimybių žemėlapiu ir susijusius duomenis apie esamus laisvus elektros tinklų pralaidumus, rezervuotus tinklų pralaidumus, apriboto prijungimo sąlygas ir planuojamą elektros tinklų plėtrą ir (ar) rekonstrukciją, suteiks daugiau aiškumo vystytojams dėl galimybės prisijungti prie elektros energijos tinklų.

Atkreiptinas dėmesys, kad Nutarimo projektu 1 nesiūloma vystytojų atleisti nuo Tarybos tvirtinamuose tinklų operatorių parengtuose pasinaudojimo elektros tinklais tvarkos aprašuose nustatytų prijungimo pajėgumų arba eksploatavimo apribojimų, taikomų dėl energetikos sistemos pralaidumų. Remiantis operatoriaus pateikta informacija, eksploatavimo apribojimai būtų taikomi tik tada, kai pasiektos elektros energijos sistemos galimybės ir momentinė elektros energijos gamyba viršija momentinį elektros energijos vartojimą ir eksportą. Atsižvelgiant į tai, Nutarimo projekte 1 siūloma nustatyti, kad tolesnė saulės šviesos energijos elektrinių ir vėjo elektrinių, pasiekus Nutarimo projekte 1 nurodytas saulės šviesos energijos elektrinių ir vėjo elektrinių leistas generuoti galias, taip pat hibridinių elektrinių ir elektros energijos kaupimo įrenginių plėtra vykdoma taikant Tarybos patvirtintuose pasinaudojimo elektros tinklais tvarkos aprašuose nustatytus elektros energijos gamybos įrenginių prijungimo prie elektros tinklų pajėgumų arba eksploatavimo apribojimus.

Taip pat Nutarimo projekte 1 siūloma nustatyti iki 2023 m. sausio 30 d.¹ esamus laisvus elektros tinklų pralaidumus saulės šviesos energijos elektrinėms ir vėjo elektrinėms bei šių pralaidumų paskirstymo proporcijas Elektros energetikos įstatymo projekto 31 straipsnio 2¹ dalyje ir 39 straipsnio 2¹ dalyje nurodytiems subjektams, kuriuos siūloma skirstyti į tris pagrindines grupes, pagal jų veiklos pobūdį:

1) ne pelno siekiantiems juridiniams asmenims, įskaitant atsinaujinančių išteklių energijos bendrijas ir piliečių energetikos bendrijas, orientuotas į energijos nepritekliaus mažinimą ir (ar) naudos teikimą pažeidžiamiesiems vartotojams;

2) fiziniams asmenims, įskaitant elektros energiją gaminančius vartotojus;

3) juridiniams asmenims, orientuotiems į savo elektros vartojimo poreikių tenkinimą.

Atkreiptinas dėmesys, kad tokį grupavimą nustatyti siūloma siekiant suteikti daugiau lankstumo elektros tinklų operatoriams, kurie, vadovaudamiesi Elektros energetikos įstatymo 31 straipsnio 2¹ ir 2² dalimis ir 39 straipsnio 2¹ ir 2² dalimis bei remdamiesi pasinaudojimo elektros tinklais tvarkos aprašais turės užtikrinti sąlygas įgyvendinti Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme nustatytus tikslus ir uždavinius, taip pat Nacionaliniame pažangos plane ir kituose strateginio lygmens planavimo dokumentuose nustatytus energetikos politikos strateginius tikslus ir (ar) pažangos uždavinius ir (ar) Nacionaliniame energetikos ir klimato srities veiksmų plane numatytas įgyvendinimo priemones bei užtikrinti, kad nebus sukurta nepagrįstų kliūčių patekti į elektros energijos rinką. Pažymėtina, kad LRV nutarimu siūlomas Elektros energetikos įstatymo 31 straipsnio 2¹ ir 2² dalyse ir 39 straipsnio 2¹ ir 2² dalyse įtvirtintų nuostatų išpildymas užtikrins efektyvų elektros tinklo išnaudojimą bei galimybę užtikrinti pakankamai pralaidumų perdavimo

¹ Atsižvelgiant į tai, kad laisvi pralaidumai nuolatos kinta, išdavus elektrinės prijungimo prie energetikos tinklų prijungimo sąlygas, elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų ketinimų protokolus, leidimus plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus, leidimus gaminti elektros energiją, rangovų deklaracijas, kurios pateikiamos elektros tinklų operatoriui, siūlytina įtvirtinti datą, po kurios suteikti laisvi pralaidumai būtų įskaitomi į Vyriausybės nutarime nustatytus dydžius.

tinkle skirstomojo tinklo klientų elektros gamybos įrenginiams prijungti. Kiekvienai grupei paskirti laisvi elektros energetikos sistemos pralaidumų dydžiai nustatyti atsižvelgiant į tinklų operatorių pateiktą informaciją ir Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme nurodytas kvotas, Elektros energetikos įstatyme nustatytus prioritetus, šio dokumento rengimo metu esamas laisvas sistemos galimybes prijungti saulės šviesos energijos elektrines ir vėjo energijos elektrines be ribojimų, planuojamą skirti finansavimą iš Europos Sąjungos fondų lėšų ir į skirtingas prijungimo prie perdavimo ir skirstomojo tinklų sąnaudas. Suteikus galimybę elektros tinklų operatoriams lanksčiau reaguoti į rinkos poreikius, įgyvendinant minėtas Elektros energetikos įstatymo nuostatas bei neviršijant Vyriausybės nutarimu nustatytų proporcijų, būtų užtikrintas efektyvus elektros tinklų išnaudojimas ir laiku būtų pasiekti tikslai.

Pažymėtina, kad iki 2023 m. sausio 30 d. esami laisvi elektros tinklų pralaidumai nustatyti įvertinus galiojančiose elektrinės prijungimo prie energetikos tinklų prijungimo sąlygose, išduotose elektros energiją iš atsinaujinančių išteklių gaminantiems vartotojams ir gamintojams, kuriems leidimai nėra reikalingi, elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų ketinimų protokoluose, leidimuose plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus, leidimuose gaminti elektros energiją, rangovų deklaracijose, kurios pateikiamos elektros tinklų operatoriui, nurodytų saulės šviesos energijos elektrinių ir vėjo elektrinių leistinų generuoti galių sumą.

Nutarimo projekte 1 taip pat siūloma įtvirtinti pareigą tinklų operatoriams atlikti tinklų pralaidumų įvertinimą, o Energetikos ministerijai – teikti siūlymą dėl Vyriausybės nutarimo pakeitimo taip užtikrinant, kad Vyriausybės nutarime nurodyti duomenys bus aktualūs ir atitiks faktinę situaciją rinkoje elektros energetikos sistemoje. Nutarimo projekte 1 taip pat siūloma nustatyti, kad asmenims, po Nutarimo projekte 1 siūlomų nustatyti nuostatų įsigaliojimo pasirašiusiems elektrinės prijungimo prie energetikos tinklų prijungimo sąlygas, išduotas elektros energiją iš atsinaujinančių išteklių gaminantiems vartotojams ir gamintojams, kuriems leidimai nėra reikalingi, elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų ketinimų protokolus, gavusiems leidimus plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus, leidimus gaminti elektros energiją ir pateikusiems rangovų deklaracijos, jeigu prašymai pasirašyti ar išduoti minėtus dokumentus pateikti iki šio nutarimo įsigaliojimo, taikomos Nutarimo projekte 1 siūlomos nuostatos.

Nutarimo projekte 2 siūloma nustatyti tolesnę saulės šviesos energijos elektrinių plėtrą pasiekus 2 GW įrengtąją galią, nurodytą galiojančiose elektrinės prijungimo prie energetikos tinklų prijungimo sąlygose, išduotose gamintojams, kuriems leidimai nėra reikalingi, elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų ketinimų protokoluose, leidimuose plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus, leidimuose gaminti elektros energiją, rangovų deklaracijose, kurios pateikiamos elektros tinklų operatoriui. Siūlymas tolesnei saulės šviesos energijos elektrinių plėtrai siūloma taikyti Tarybos patvirtintuose tinklų operatorių parengtuose pasinaudojimo elektros tinklais tvarkos aprašuose nustatytus elektros energijos gamybos įrenginių prijungimo prie elektros tinklų pajėgumų arba eksploatavimo apribojimus. Toks siūlymas teikiamas atsižvelgiant į operatorių pateiktą techninį elektros energetikos sistemos galimybių įvertinimą, kuris darbo tvarka buvo pateiktas Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai, bei nacionalinius tikslus atsinaujinančių išteklių energetikos srityje.

Atkreiptinas dėmesys, kad Elektros energetikos įstatymo 22 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas įpareigojimas elektros tinklų operatoriui, numatant, kad tinklų operatorius neturi teisės atsisakyti prijungti gamintojų elektros energijos gamybos įrenginių prie elektros tinklų dėl ateityje galimo elektros tinklų pajėgumo apribojimo. Tinklų operatorius privalo prijungti gamintojo elektros energijos gamybos įrenginius prie elektros tinklų, atsižvelgdamas į leistiną naudoti galią, leistiną generuoti galią ir elektros energijos gamybos įrenginių įrengtąją galią, atitinkamų techninių norminių dokumentų reikalavimus, keliamus tokių įrenginių prijungimui, taip pat elektros tinklų įrengimui ir (ar) atnaujinimui gamintojo ir tinklų operatoriaus tinklų dalyje. Sistemiškai vertinant teisės aktų nuostatas, pažymėtina, kad operatoriams tinkamam jų pareigų vykdymui užtikrinant elektros energetikos sistemos ir (ar) tinklų saugumą, stabilumą ir patikimumą, kaip tai numatyta Elektros energetikos įstatymo 23 straipsnio 1 dalyje ir 35 straipsnio 1 dalyje, Elektros energetikos įstatymo 22 straipsnio 3¹ dalyje įtvirtinta galimybė riboti elektros energijos gamybos įrenginių

prijungimo prie elektros tinklų pajėgumų arba gamintojui pasiūlyti prijungimo, kuriam taikomi eksploataavimo apribojimai, galimybę. Vadovaujantis Elektros energetikos įstatymo 31 straipsnio 2¹ dalimi ir 39 straipsnio 2¹ dalimi, prijungimo pajėgumų arba eksploataavimo apribojimų nustatymo principai ir (ar) kriterijai turi būti įtvirtinti operatorių rengiamuose ir Tarybos tvirtinamuose pasinaudojimo elektros tinklais tvarkos aprašuose, o šių principų ir kriterijų taikymą skaidriomis ir nediskriminacinėmis procedūromis, kad būtų užtikrintas tinklų naudotojų naujai prijungiamų įrenginių (elektrinių ir kaupimo įrenginių) ekonominis efektyvumas ir kad nebūtų sukurta nepagrįstų kliūčių patekti į elektros energijos rinką, vadovaujantis Elektros energetikos įstatymo 31 straipsnio 2² dalimi ir 39 straipsnio 2² dalimi, įpareigota užtikrinti Taryba.

Galimybę tolesnę saulės šviesos energijos elektrinių plėtrą pagrindžia ir operatoriaus pateiktas įvertinimas, nurodantis, kad elektros energetikos sistemos nepatikimo darbo riziką galima suvaldyti ribojant perteklinę energijos gamybą. Vertinime pažymima, kad, taikant eksploataavimo apribojimus, galima prijungti tiek galios, kiek pageidauja rinkos dalyviai, kuriems eksploataavimo apribojimai yra priimtini. Ribojimai dėl sistemos balanso priklauso nuo vartojimo poreikio ir eksporto galimybių.

Atsižvelgiant į operatoriaus pateiktą įvertinimą ir siekiant įgyvendinti Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 13 straipsnio 10 dalies nuostatas bei Elektros energetikos įstatymo 22 straipsnio 3 dalies nuostatas, numatančias galimybę visiems be išimties prisijungti prie elektros tinklų, tolesnė saulės šviesos energijos elektrinių plėtra galima, taikant pajėgumų arba eksploataavimo apribojimus. Tai nekels grėsmės sistemos balansui, kadangi vadovaujantis minėtų teisės aktų nuostatomis bei taikant apribojimus, kai jie yra būtini, bus užtikrinta, kad saulės šviesos energijos elektrinės pagamins ir į elektros tinklus patieks tiek elektros energijos, koks bus faktinis elektros energijos vartojimo ir eksporto poreikis.

Vadovaujantis Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. vasario 6 d. nutarimu Nr. 276 „Dėl Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos patvirtinimo“, 4 punktu, atliktas Nutarimų projektų numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas.

Nutarimų projektais nesiūloma perkelti ar įgyvendinti Europos Sąjungos teisės aktų.

Teikiami Nutarimų projektai nėra notifikuotini Europos Komisijai pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 20 d. nutarimo Nr. 617 „Dėl Informacijos apie techninius reglamentus ir atitikties įvertinimo procedūras teikimo taisyklių patvirtinimo“ reikalavimus.

Nutarimų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo bei Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Nutarimo projekte neįtvirtinamos sąvokos.

Nutarimų projektai skelbiami Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje (TAIS).

Nutarimų projektai 2023 m. sausio 19 d. buvo pateikti suinteresuotiems asmenims išvadoms gauti. 2023 m. sausio 30 d. organizuotas pasitarimas su tinklų operatoriais, Taryba ir pastabas dėl Nutarimų projektų teikusiais subjektais, kurio metu taip pat buvo pristatytas ir atliktas vertinimas.

Nutarimų projektus parengė Energetikos ministerijos Tvarios energetikos politikos grupės vadovė Lina Sveklaitė, tel. 8 602 46 479, el. p. lina.sveklaite@enmin.lt.

PRIDEDAMA:

1. Nutarimo projektas 1, 2 lapai.
2. Nutarimo projektas 2, 1 lapas.
3. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo pažyma, 5 lapai.

L. Sveklaite, tel. 8 602 46 479, el. p. lina.sveklaite@enmin.lt